

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**Екологоорієнтовна
діяльність дитячих бібліотек**
(у рамках Року фізичного здоров'я та екології)
Консультація

Київ 2013

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**Екологоорієнтовна діяльність
дитячих бібліотек**
(в рамках Року фізичного здоров'я та екології)
Консультація

Київ 2013

УДК 027.625:37.091.3:502
ББК 78.387.38:74.200.528
Е 45

Матеріал підготувала: Ю. В. Осадча
Літературний редактор: Н. М. Кійко
Відповідальна за випуск: А. І. Гордієнко

Екологоорієнтовна діяльність дитячих бібліотек (в рамках Року фізичного здоров'я та екології): консультація / Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. Ю. В. Осадча. — К., 2013. — 20 с.

Теоретичні та практичні аспекти діяльності дитячих бібліотек України з питань екологічного виховання.

Екологія: наука про стосунки людини і природи.

Людина і природа... Одна із вічних тем людського буття вже протягом не одного десятиліття звучить грізним гамлетівським: «Бути чи не бути?». Бути чи не бути маленькому первоцвіту, величезному китові, чистій воді, повітрю, та й самому життю на Землі? Цими питаннями мають опікуватися сучасні та прийдешні покоління. Сьогодні екологія є наукою, скоріше, про стосунки людини і природи, аніж наукою про живі організми у своєму природному середовищі. Наразі людство має змінити своє ставлення до природи, стиль своєї діяльності та існування, переоцінити життєві цінності.

Президентом України 2013 рік оголошено Роком фізичного здоров'я та екології, бо проблеми людського здоров'я та оточуючого середовища є нероздільними. Настав час змінити людську свідомість та ставлення до природи. Це неможливо без розуміння суті екологічних проблем кожною людиною, незалежно від її віку, соціального статусу та професійного рівня.

Екологічне виховання полягає у тому, щоб сформувати у дитини свідоме сприйняття природи, почуття особистої відповідальності за діяльність, що пов'язана з перетворенням оточуючого середовища, впевненість у потребі бережливого ставлення до нього та розумного використання природних ресурсів. Його сутність визначається задачами, які передбачають формування потреби спілкування з природою, інтересу до пізнання її законів, переконань в необхідності її збереження, прагнення участі у практичній діяльності з охорони оточуючого середовища. Як педагогічний процес, екологічне виховання дитини поєднує навчання та виховання. Його основними функціями є освітня (ознайомлення з оточуючим середовищем), розвивальна (забезпечення основних психологічних процесів дитини) та виховна (формування моральних, духовних, естетичних уявлень, потребу у праці, вміння та бажання берегти природу)¹.

Гасло «знай, люби і бережи» якнайточніше відбиває суть екологічного виховання. У вихованні екологічної культури можна виділити три етапи: вміння бачити і розуміти красу навколишнього світу,

1 Ільєнко В. Екологічна культура через внутрішній світ людини / В. Ільєнко // Дитячий садок (Шк. світ). — 2011. — № 9. — С. 8-9.

формувати потребу охороняти і збагачувати природу, виховувати у дітей під час спілкування з природою кращі людські якості. Отже, екологічне виховання має на меті сформувати особистість, яка відчуватиме себе не володарем природи, а невід'ємною її частиною. Відомий французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері вважав, що землю ми не отримуємо у спадок від пращурів, а навпаки — беремо в борг від наших дітей. Якою вони передадуть її наступним поколінням — залежить безпосередньо від нас, дорослих.

Видатний український педагог Василь Сухомлинський добре розумів сильний вплив природи на дитячу психіку: «Я бачу суть виховання у тому, щоб дитина бачила, розуміла, відчувала, переживала, осягала, переживала як найбільшу таємницю доручення до життя в природі... Йдіть у поле, і парк, пийте з джерела думки, і ця жива вода зробить ваших вихованців мудрими дослідниками, допитливими людьми, поетами...»². Він наголошував на потребі вводити малюка в навколишній світ так, щоб кожного дня дитина відкривала для себе щось нове, щоб вона росла дослідником, щоб кожний крок її був мандрівкою до живих джерел природи, облагороджував серце і загартовував волю. Василь Сухомлинський підкреслював, що природа — найкращий вихователь дитячої душі. Виходячи із досвіду видатного українського педагога, можна стверджувати, що екологічне виховання не варто звужувати лише до накопичення знань про природне середовище та його збереження, його мета значно глибша — гармонійні стосунки дитини і природи, які б збагачували обидві сторони.

Екологічне виховання у дитячих бібліотеках України: форми та методи роботи.

Екологічне виховання — один із провідних напрямів роботи дитячих бібліотек України, який охоплює майже усі сфери обслуговування читачів і форми роботи з ними. У рамках найбільш значущої події бібліотечного життя України — щорічної міжнародної конференції в Криму — працювала спеціальна секція з питань екологічної культури. Володіючи багатими інформаційними

² http://www.epwr.ru/quotauthor/txt_470.php

ресурсами з екологічної тематики, органічно поєднуючи у своїй діяльності просвітницьку та виховну функції, бібліотеки для дітей орієнтовані не лише на популяризацію екологічних знань, але й на цілеспрямоване формування у дітей екологічного мислення, правильних поглядів на природу та місце в ній людини, її активної життєвої позиції у справі охорони природи.

Ефективною формою екологічного виховання в НБУ для дітей залишаються *книжкові виставки*, присвячені порам року («Чари зимової казки», «А весна іде, як фея», «По садочку ходить літо у солом'янім брилі», «Матінка осінь полями іде, трійко хлоп'яток з собою веде»), на яких демонструється найцікавіша, найяскравіша, найпопулярніша література: вірші, оповідання, казки, науково-пізнавальні нариси. Особливим попитом користуються книги Анатолія Давидова, Василя Чухліба, Михайла Пришвіна та ін. Виставки доповнюються поробками з природних матеріалів. За 2012 рік користувачам видано 3110 книг цієї тематики. Аналогічні цикли проходили і в обласних бібліотеках для дітей: «Весна прийшла на землю знову — чарівна, дивна, запашна», «Хто не любить літо? Літо люблять всі!», «Осінь барвиста, щедра і мила знов урожаєм всіх пригостила», «Ой, зима, зима, зима! Веселіш пори нема!» (Тернопільська ОБД), озвучена книжкова виставка: «Це знають їжачки і сови, осінь — пора кольорова» (Полтавська ОБД ім. П. Мирного). Популярними є: виставка-роздум «Майбутнє планети в твоїх руках?» (Чернігівська ОБД ім. М. Островського), виставка саморобок «Осінь фантазія» (Донецька ОБД ім. С. М. Кірова), виставка-моніторинг «Екологічний дРАЙв», «Зона відчуження. Виставки з фотоапаратом» (Херсонська ОБД), виставка репродукцій та фоторобіт «Від зими до зими», слайд-презентація «Грізна зона. Тридцять кілометрів з центром на Чорнобильській АЕС», виставка дитячого малюнку «Чорнобиль — біль наш довічний» (Київська ОБД).

Традиційним для дитячих бібліотек є проведення *бесід з екологічної тематики*: година екологічної мудрості «Довкілля — це чарівна казка, тож бережи його, будь ласка», година цікавих повідомлень «Пам'ятники тваринам» (НБУ для дітей), бесіда «Природа дарує людям дива» (Сумська ОБД ім. М. Островського), екороздуми «Уроки, які нічому не навчили: про Чорнобиль та Фукусіму» (Чернівецька ОБД), екологічна година «Книга скарг

природи» (Черкаська ОБД), екологічна бесіда «Любись тваринку і травинку», година роздуму «Збережемо красу землі для наших нащадків» (Донецька ОБД ім. С.М. Кірова) тощо. Цікаві й корисні так звані мандрівки: екологічний десант «Будь природі другом», екологічна прогулянка «Квіткове поле України», еко-круїз «Гості з минулого», екологічна експедиція «Ти не гість, а господар Землі» (Волинська ОБД), літературно-екологічні мандрівки «Про що нам каже свіжих квітів жмутик? (книги в легендах, переказах, повір'ях)», «І рослини, і тварини вкрай потрібні всі людині», літературна подорож «Цікавинки про тварин Рівненського зоопарку» (Рівненська ОБД).

Важливе місце в екологічному вихованні відводиться *ігровим формам популяризації екологічних знань*: конкурс ерудитів «Знавці природи» (НБУ для дітей), екологічний бумеранг «Наша планета — колыска життя» (Сумська ОБД ім. М. О. Островського), інтелектуальне міні-шоу «Екологічне асорті» (Івано-Франківська ОБД), літературна гра-загадка «Природа — друг, коли ти добре знаєш її» (Рівненська ОБД), еко-кросворд «Природа нам, як рідний дім», екологічна гра «Щоб квітнути ліси могли і сади, все живе бережи ти на цьому світі» (Донецька ОБД ім. С. М. Кірова), вікторина «Ми всі господарі природи», еко-лото «Прислів'я, загадки, приказки» (Чернівецька ОБД), вікторини-інформини «Скринька природничих секретів», «Зелене диво планети», «Смачні овочі та фрукти — плоди землі», «Мудріші від казки — природи підказки» (Київська ОБД), літературно-екологічний квест «Майбутнє планети в твоїх руках» (Чернігівська ОБД ім. М. Островського), науковий брейн-ринг «В сонця друзів є багато», екологічна вікторина «Ти з якої казки, Чудо-юдо?» (Волинська ОБД) турнір юних натуралістів «Мова тварин: секрети спілкування» (Харківська ОБД).

Бібліографічне інформування з питань екології у дитячих бібліотеках.

Бібліотеки для дітей мають усе потрібне, аби посісти потрібне місце в екологічному вихованні, насамперед — сформовані фонди книг і періодичних видань, а також інформаційні бази даних.

Бібліографічне інформування з питань екології та популяризація науково-популярних знань є суто бібліотечним напрямом екологічного виховання. З метою популяризації таких знань на сайті Національної бібліотеки України для дітей за сприяння Міжнародного фонду відродження (фонд Джорджа Сороса) був створений рекомендаційний покажчик літератури «Природа і людина» (<http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=82>). Матеріали покажчика цікавлять не лише дітей, але й дорослих користувачів, зокрема педагогів і бібліотекарів, оскільки дають багатий матеріал для проведення заходів екологічного спрямування. У бібліотеках України для дітей бібліографічне інформування з питань екології відбувається за допомогою інформаційних списків на веб-сайті: «Вода — королева життя і здоров'я» (Житомирська ОБД), веббіографічного списку літератури «Запитайте у тварин» (Волинська ОБД), оглядів природознавчої літератури «Ми друзі природи», «Люби та бережи рідний край», журналів «Муравейник», «Свирелька», книг «Море та його мешканці», «Море в казках, легендах, переказах» (ЦДБ ім. А. Гайдара м. Севастополя), бібліографічного огляду «Природа — наша мати, треба її оберігати» (Донецька ОБД ім. С. М. Кірова). Проводяться також Дні інформації: «Цей дивовижний світ — джерело життя нашого» (НБУ для дітей), «Живлюща водиця — наша рятівниця» (Волинська ОБД).

Важливим фактором виховання у дитячій душі любові до природи завжди була художня література. Працівники Волинської ОБД підготували літературний портрет «Лісовими стежками доброго чарівника» (до 140-річчя Михайла Пришвіна), у Центральній дитячій бібліотечі ім. А. Гайдара м. Севастополя презентовано рекомендаційний список читання «Вірне серце звіра», там же відбулася літературно-екологічна мандрівка «Тиха радість люблячого серця» за творчістю Євгена Шморгуна та екологічна мандрівка «До країни Міфляндії» за книгою Джеральда Даррелла «Говорящий сверток». Про природу пишуть не лише класики — у 2011 році напередодні свята Миколая у Закарпатській ОДЮБ для наймолодших читачів відбулася презентація книги закарпатської поетеси Людмили Кудрявської «Ангіна у жирафа», ілюстраціями стали роботи з пластиліну, виконані учнями Ужгородської школи мистецтв.

Програми екологічної тематики у дитячих бібліотеках.

У роботі ряду обласних бібліотек України втілюються цільові комплексні програми, які включають у себе інформаційно-бібліографічну та соціокультурну діяльність, наочну популяризацію документів, практичне втілення у життя набутих дітьми знань та вмінь. Наприклад, цільова програма «XXI століття. Людина і планета Земля» діє у Харківській ОБД з 2008 р. Заходи різнопланової тематики проводилися протягом 2011 року в трьох блоках. Глобальним екологічним проблемам та охороні природи, а також Міжнародному року лісів був присвячений блок «Людина і планета Земля. XXI століття», у рамках якого читачам були запропоновані: екологічний репортаж «Новини зеленого лісу», екологічний бумеранг «Мудрі поради природи» (до Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища), екологічне лого «Природні синоптики» (до Всесвітнього дня Землі), турнір юних екологів «Учись любити все навколо», квітковий гороскоп «Рослини та знаки Зодіаку», екологічна стежка «Зелений розмай», гра-подорож «Що у лісі живе, що у лісі росте?», година здивування «Томатные страдания», година цікавих повідомлень «Мы в ответе за тех, кого приручили», екологічна сторінка «Сторінками Червоної книги», електронні презентації «Ліс — зелені легенди людства», «Птахи». Допомогти дітям пізнати світ природи за допомогою літератури та мистецтва були покликані заходи у рамках блоку «Природа — вічне джерело краси»: електронна презентація «Український та російський живописець-пейзажист С. І. Васильківський», візит до літературного зоопарку Дж. Даррелла «Природа нам як рідний дім», заходи, присвячені творчості Миколи Рубцова, Євгенія Чарушина, Сергія Аксакова. Ознайомленню читачів із народним календарем, розкриттю багатогранності свят календарно-обрядового циклу, побудованого на засадах екологічного мислення, сприяли заходи блоку «Дивоколо»: народознавча подорож «Ой, весно, весно, днем красна, що ж ти, весно, нам принесла?», година цікавих повідомлень «Пташине царство», ігрові засідання «Прилетіло літечко на рожевих крилечках», «Осінній сум березами почавсь». В рамках цільової комплексної програми «Питна вода України» (2006-2020 рр.) працівниками бібліотеки у

2012 році були проведені екологічні години «Вода криниці душу оживе», «Жива вода дає життя», «Водиця — легені життя», гра-експедиція «А без води і ні туди, і ні сюди», ерудит-лото «Що ми знаємо про воду?». Також читачам була запропонована екологічна казка «Врятуйте джерельце» і виставка-вернісаж художників-мариністів «Чаклунство води».

Заслуговує на увагу робота Миколаївської ОБД ім. В. О. Лягіна, де в рамках бібліотечної програми «Довкілля. Природа і людина» оформлювалися різноманітні виставки екологічної тематики (виставки-кросворди «Я, ти і все навкруги», «Дивовижні тварини», виставка-вікторина «Зелене диво планети», виставка-гра «Володарі неба», виставка-філворд «Ми з тобою однієї крові», виставка-гра «Казки лісу», виставка-факт «Найменші мешканці планети», віртуальна виставка «Зоологічна мозаїка»), проведення літературних і віртуальних мандрівок (web-мандрівка «Заповідна природа України» за казкою учениці 4-Г класу Олійник Софії «Врятована планета», віртуальний турпохід «Вмій впізнати і люби клени, граби і дуби», інтелектуальне турне «Безбрежная ширь океана и тихая заводь пруда»), популяризація екологічних знань (інформаційне сафарі «Мандрівка сторінками Червоної книги Миколаївщини, або в гармонії з природою», літературний калейдоскоп «Вісті з царства тварин», книжкові перегляди «Вальс квітів», «Світ у твоїх долонях», «SOS! SOS! SOS! Врятуєте наше життя» (до Всесвітнього дня китів), експрес-інфо «Стихійні лиха», банк усяких цікавинок «Ми кузьки-комашки, ми дуже малі, проте нас найбільше усіх на землі», експрес-інфо «Стихійні лиха»), проведення ігор та конкурсів (екологічна гра «Мандри країною довкілля», еко-патруль «Зелені очі Всесвіту», конкурсна-ігрова програма «Чарівна сила води»).

Еко-панораму «З думкою про майбутнє» запропонували у 2011 р. читачам працівники Хмельницької ОБД ім. Т. Г. Шевченка. У її рамках відбулися: екологічний бумеранг «Довкілля і ми», година екологічних знань «Еко-я! Еко-ми! Еко-світ!», огляди та перегляди «Екологічна мозаїка», екологічний млин «Ми і природа», жива газета «Світ навколо тебе», урок живої природи «Рослинний дивосвіт», свято осені «Красуня осінь — чарівна царівна».

Робота дитячих бібліотек України у рамках міжнародних та державних програм.

Посилена увага світової громадськості до екології виявляється у тому, що майже щороку Організація Об'єднаних Націй звертає увагу на взаємини людства і природи, оголошуючи 2010 рік — Міжнародним роком біологічного різноманіття, 2011 рік — Міжнародним роком лісів, 2012 — Всесвітнім роком кажана, 2013 — Міжнародний рік співробітництва у галузі водних ресурсів та Міжнародним роком квіноа³. Бібліотеки для дітей відгукуються на такі події широким спектром заходів різноманітного спрямування. До *Міжнародного року лісів* у НБУ для дітей була проведена інформаційна вікторина «Ліс, як цілий світ», у рамках якої презентовано бібліографічний покажчик «Біологічні науки — науки про живу природу». В Київській ОБД оформлено виставку-огляд літератури «Зелене диво Землі» і вернісаж репродукцію «Мовчазна поезія лісу», проводились подорож-гра «Йдемо у ліс, у край чудес» та подорож-вікторина «Хто у лісів народився». Увагу читачів до проблем лісів привернула Закарпатська ОДЮБ за допомогою книжково-ілюстративної виставки-кросворду «Ліс — зелене золото Карпат» та вечора запитань і відповідей «Рятуючи ліс — рятуємо себе». Цій темі присвячені тематичний стелаж «Ліс, і річка, і поля — це ж усе моя земля» (Івано-Франківська ОБД), літературно-туристичний журнал «А ліс і справді чарівний» (Миколаївська ОБД ім. В. О. Лягіна), літературно-екологічна вікторина «Скарби під зеленими кронами» (Рівненська ОБД). До *Всесвітнього року кажана* у 2012 році бібліотеками України для дітей підготовлено наступні заходи: година цікавої біоніки «Що підказав кажан?» (за творами Б. Зубкова), колаж «Віват, кажан, віват!» (Харківська ОБД), web-інформина «Жахливі? Ні, прекрасні!» (Миколаївська ОБД).

Дитячі бібліотеки відзначають дати *екологічного календаря*: Міжнародний день Землі, Всеукраїнський день оточуючого середовища, Всесвітній день захисту тварин тощо. Особливим в екологічному календарі України є 26 квітня – *день Чорнобильської*

³ Рослина, вид лободи

трагедії. Чорнобиль немає минулого часу – це вічна пам'ять і рана нашої землі та грізне попередження людству, тому немає жодної бібліотеки, яка б не відгукнулася на цю дату. Ряд масових заходів провели обласні дитячі бібліотеки України для дітей, серед яких: літературно-музичний реквієм «Чорна трагедія на кольоровій землі» (НБУ для дітей), «Чорнобильський поетичний форум: поліські поети про Чорнобильську катастрофу» (Житомирська ОБД), театралізований урок «На Чорнобиль летять журавлі», урок-діалог «Попіл Чорнобиля в наших серцях» (Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка), година пам'яті «Запам'ятайте їхні імена», вечір-реквієм «Грізна зона. Тридцять кілометрів», зустріч-спогад «Чорнобиля тривожний сполох» (Сумська ОБД ім. М. Островського), година скорботи «Зелений край, колишній рай, тепер це — зона смерті» (Рівненська ОБД).

Узагальнити і доповнити знання дітей про тваринний та рослинний світ, закріпити правила поведінки в лісі, виховати любов до природи та бережливе ставлення до навколишнього середовища — таке завдання ставили перед собою бібліотекарі НБУ для дітей, організовуючи літературно-екологічне читання до *Дня навколишнього середовища України* «Людина – господар довкілля», екологічну експедицію «Мандри країною «Довкілля» до *Всесвітнього дня довкілля*. Бібліотекарі відділу обслуговування дошкільників та читачів-учнів 1-4 класів намагалися зробити так, щоб читачі були не тільки слухачами, а й активними учасниками заходів. До *Міжнародного дня захисту тварин* була проведена пізнавальна година «Пухнасті, рогаті – на дворі та в хаті», яка включала в себе не тільки знайомство з літературою цієї тематики, а й ігри, вікторини, розповіді читачів про своїх домашніх улюбленців.

Увагу дітей до дат екологічного календаря привертають і працівники дитячої бібліотеки ім. В. Орлова (АР Крим). У 2012 р. саме в Міжнародний день Землі організували екологічний турнір «Нас багато, а земля одна...», до Всесвітнього дня тварин — годину корисної інформації «Чотириногим за вірність та відданість» та літературну годину «Кофе-кішки-Мандельштам...» (кішки у житті та творчості Анни Ахматової), до Всесвітнього дня оточуючого середовища — лялькову виставу «Про те, як Колобок

до лісу втію», до Міжнародного дня Чорного моря — відео презентацію «Звуки моря», до Всесвітнього дня водних ресурсів — інформину «Про що струмок шепоче», до Дня Сонця — екологічну годину: «Ми усі на цьому світі — Сонечкові діти». Серед заходів 2011-2013 рр. інших бібліотек для дітей до Міжнародного дня Землі слід назвати: географічний брейн-ринг «Змагаються інтелектуали», літературно-музичний букет «Подорож країною квітів» (НБУ для дітей), літературно-екологічну подорож «Під небом клаптик рідної землі», літературну вікторину «Скарби зеленої аптеки», літературно-екологічну годину «Природи дивний сонцеграй теплом душі оберігай» (Рівненська ОБД), годину корисної інформації «Людина серед природи», еко-АБВГДейку «Природа — дім, в якому ми живемо» (Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка), конкурс ідей «На захист матінки-землі» (ЦДБ ім. А. Гайдара м. Севастополя), еко-конкурс плакатів, листівок «Природа звинувачусь», фотовиставку домашніх улюбленців «Я ль милее всех на свете?», виставку-репортаж «Родился ландыш в майський день», годину екобезпеки «Земля просить захисту», виставку-репортаж «Абетка зеленої аптеки» (Харківська ОБД).

Екологія і краєзнавство.

Коли говорять про екологічне виховання та проблеми екології, часто цитують слова російського письменника, співця і знавця природи, Михайла Пришвіна: «Рибі — вода, птахіві — повітря, звірям — ліс, степи, гори. А людині потрібна батьківщина. І оберігати природу — означає оберігати Батьківщину».⁴ Метою екологічного краєзнавства є інформування юних читачів про екологічний стан регіону, розповідь про його визначні місця, тим самим — прищеплювати любов до рідного краю, спонукати до збереження його неповторної краси, сприяти формуванню гармонійних стосунків людини і природи. Так, на сайті Херсонської ОБД виділено розділ «Екологія Херсонщини» (http://www.library.kherson.ua/young/taur_eco.htm), який містить у

⁴ Щерба С. Екологічне просвітництво в бібліотеках / С. Щерба // Бібліосвіт. — 2011. — №1 (37). — С.57

собі наступні підрозділи: «Головні екологічні проблеми міста Херсона», «Природньо-заповідний фонд Херсонської області», «Територія Херсонщини в національній екологічній мережі України». У 2012 р. в рамках Дня краєзнавця «Флора та фауна Хмельниччини» у Хмельницькій ОБД ім. Т. Г. Шевченка відбулася подорож «стежками рідного краю» із автором книги Ігорем Байдаком, а також до уваги дітей була запропонована екологічна казка «Пригоди в зеленому царстві Хмельниччини», ігри та вікторини екологічного спрямування. Природнича година «Лелечий краю, краю журавлиний, тобі вклоняюсь, в синь очей дивлюсь» відбулася у Волинській ОБД, віртуальна подорож «Дива землі моєї, краєзнавча година «Крим — природний музей», гра-мандрівка «Кримські гори» — у Центральній міській бібліотеці ім. А. Гайдара міста Севастополя. На віртуальну подорож «Парки — перлини нашого міста» були запрошені читачі Дніпропетровської ОБД, а на бесіду-досє «Перлини природи Слобожанщини» — Харківської ОБД. У 2011 р. в Закарпатській ОБДЮ була створена туристично-краєзнавча агенція «Мандруємо разом», де відбулися віртуальні подорожі «Туристична «мекка» Закарпаття», «Сім чудес Закарпаття», «Дива і таємниці України».

Читацькі об'єднання екологічного спрямування у дитячих бібліотеках.

Для виховання у дітей гуманного ставлення до природи, важливі не лише знання про неї, але й спілкування з нею. Практичний досвід такого спілкування набувається у результаті діяльності, спрямованої на збереження оточуючого середовища.

У ряді обласних бібліотек для дітей діють читацькі об'єднання екологічного спрямування: клуби «Зоодруг» (Волинська ОБД), «Зелена варта» (Закарпатська ОДЮБ), гурток «Світлячок» (Сумська ОБД ім. М. Островського), клуб любителів тварин «Домашній зоосвіт» (Рівненська ОБД). Відомо, що для багатьох дітей (особливо міських) любов до всього живого починається з дружби із домашніми улюбленцями та турботи про тих, кого приручили. У клубі тварин «Домашній зоосвіт» Рівненської ОБД у 2011 р. проведено зустріч читачів з лікарем-ветеринаром, інформаційну

хвилинку «Хто сказав «Няв?», бесіду-діалог «М'які піскунчики», презентацію книжкової виставки-діалогу «Розмаїття акваріуму». Завдяки членам клубу екологічного спрямування «Зелена варта» (Закарпатська ОБЮД) проведено акцію «Первоцвіти просять захисту». Бібліотекарі та члени гуртка «Світлячок» (Сумська ОБД ім. М. Островського) організували екологічне свято «Природа дарує людям дива», свято квітів «Знають навіть діти — світ наш красять квіти», фіто-подорож «Ліки навколо нас». Природознавчій тематиці присвячено засідання пізнавальної вітальні «Розумійко» у Рівненській ОБД; літературно-пізнавальна година «З неба падають сніжинки», літературна година «Перші квіти розцвіли», літературно-екологічна година «Цікавинки про рослини». Читачі Львівської ОБД взяли участь в акції до Дня захисту безпритульних тварин: власноруч зробили паперові тваринки у техніці оригамі, прив'язали їх до паперових кульок і запустили на площі Ринок. Захід «Допоможи птахам» провели спільно з учнями 2 класу колегіуму «Берегня» у Черкаській ОБД. Він включав у себе бесіди про природу рідного краю, про перелітних та зимуючих птахів і виготовлення годівничок для птахів.

Екологічна тематика у видавничій діяльності дитячих бібліотек.

Серед видів друкованої продукції екологічної тематики є: *бібліографічні покажчики* («Марія Пономаренко про тебе, про родину, про природу та рідну Україну»: пам'ятка читачам (НБУ для дітей, 2011 р.); «Мову рідної природи розуміти серцем вчись»: до 70-річчя від дня народження Євгена Шморгуна (НБУ для дітей, 2010 р.); *методико-бібліографічні матеріали* «Вода — трудівниця, вода — мандрівниця» (Волинська ОБД, 2011 р.); *бібліодайджести* «Таємниці цілющих трав» (Волинська ОБД, 2011 р.); «25-й Чорнобильський квітень» (Закарпатська ОБЮ, 2011 р.); *рекомендаційні списки літератури* «Чорнобиль... Наш біль... Наша пам'ять...» (Львівська ОБД, 2011 р.); «Запитайте у тварин» (Волинська ОБД, 2013 р.); *методичні поради* «Летять в Чорнобиль журавлі» (Сумська ОБД ім. М.О. Островського, 2011 р.); «Формування екологічної культури підлітків та молоді»

(Закарпатська ОДЮБ), 2013 р.); *бюлетень із досвіду роботи обласних бібліотек «На зеленій хвилі бібліотек»* (Харківська ОБД, 2010 р.).

Екологоорієнтовна діяльність бібліотек для дітей є багатогранним процесом. Її не можна зводити лише до накопичування інформації про навколишнє середовище та його проблеми – за допомогою друкованого слова слід донести до дитячого серця почуття спорідненості з природою та особистої відповідальності за усе живе на нашій планеті.

Інформаційні джерела

Вишнякова Л. Лицо Земли увидеть с высоты : партнерство библиотеки и экологов / Л. Вишнякова // Библ. дело. — 2010. — № 3. — С. 12-14.

Гирусов Э. Восхождение к экологической культуре: необходимость и сущность / Э. Гирусов // Библ. дело. — 2010. — № 3. — С. 6-11.

Льсько В. Екологічна культура через внутрішній світ людини / В. Льсько // Дитячий садок (Шк. світ). — 2011. — № 9. — С. 8-9.

Какшинская О. Для защиты экосферы : подросткам о среде обитания / О. Какшинская // Библ. дело. — 2010. — № 3. — С. 15-18.

Пулінець Т. Л. Екологічна культура читачів : технології роботи шк. б-ки / Т. Л. Пулінець Р. Н. Воробйова // Шк. б-ка. — 2010. — № 6. — С. 56-58. — бібліотекарі.

Колоскова Н. Экологическое лето библиотекарей / Н. Колоскова, М. Кретинина ; фото Н. Колосковой // Б-ка в шк. (Первое сентября). — 2010. — 1-15 окт. — С. 35-42.

Колоскова Н. Экология в играх / Н. Колоскова // Б-ка в шк. (Первое сентября). — 2010. — 16-31 июля. — С. 41-45.

Линков М. Экокраеведение — особое направление деятельности / М. Линков // Б-ка. — 2011. — № 5. — С. 56-60.

Лещинская В. Лицом к природе : приоритет — экологическому просвещению / В. Лещинская // Библ. дело. — 2011. — № 15. — С. 31-33.

Лещинская В. Экологическое просвещение : конкурс-фестиваль работ по экологической тематике : тенденции, новые формы и методы работы / В. Лещинская; рис. Нины Колосковой // Б-ка в шк. (Первое сентября). — 2010. — 16-31 июля. — С. 3-4.

Лопатюк Т. Екологія — наука про довкілля : (з досвіду роботи) / Т. Лопатюк // Почат. шк. — 2011. — № 2. — С. 29-32. — Бібліогр.: с. 32.

Мы нужны друг другу : автор. программа проведения игр. занятий по экологии // Шк. б-ка. — 2011. — № 3. — С. 95-98.

Писарева Л. Экологическая культура и образование за рубежом / Л. Писарева // Краєзнавство. Географія. Туризм (Шк. світ). — 2010. — № 21-23. — С. 50-53.

Рубанова Н. Виховання екологічної свідомості і культури / Н. Рубанова // Світ дитячих бібліотек. — 2010. — № 3. — С. 16.

Творимо. Шукаємо. Публікуємо : бюлетень з досвіду роботи бібліотек Харківської області, що обслуговують дітей. Вип. 6 : На зеленій хвилі бібліотек / Харківська обласна бібліотека для дітей; підгот. В. М. Лупіцька. — Харків, 2010. — 44 с.

Філіпова В. Виховання екологічної культури / В. Філіпова // Почат. шк. 2010. — № 7. — С. 62.

Щерба С. Екологічне просвітництво в бібліотеках: (консультація) // С. Щерба // Бібліосвіт. — 2011. — №1 (37). — С.57-64.

Экологические игры : в помощь воспитателю // Позакл. час. — 2011. — № 9. — С. 147-152.

<http://www.calend.ru/holidays/ecology/>

<http://ecoburougcc.org.ua/ekologichnij-kalendar/748-ekologichnij-kalendar-na-2013-rik>

Екологічний календар

<i>29 січня</i>	День мобілізації проти загрози ядерної війни
<i>2 лютого</i>	Всесвітній день водно-болотних угідь
<i>19 лютого</i>	Всесвітній день захисту морських ссавців (День кита)
<i>27 лютого</i>	Міжнародний день полярного ведмеда
<i>14 березня</i>	Міжнародний день річок
<i>20 березня</i>	День Землі
<i>21 березня</i>	Міжнародний день лісу
<i>22 березня</i>	Всесвітній день водних ресурсів
<i>23 березня</i>	Всесвітній метеорологічний день
<i>31 березня</i>	Всесвітня акція «Година землі»
<i>1 квітня</i>	Міжнародний день птахів, Всесвітній день котів
<i>7 квітня</i>	День охорони здоров'я
<i>15 квітня</i>	День екологічних знань
<i>19 квітня</i>	День проліска
<i>Третя субота квітня</i>	Всеукраїнський день оточуючого середовища України
<i>22 квітня</i>	Міжнародний День Землі
<i>24 квітня</i>	Всесвітній день захисту лабораторних тварин
<i>26 квітня</i>	Роківини Чорнобильської катастрофи. Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф
<i>3 травня</i>	День Сонця
<i>Друга субота і неділя травня</i>	Всесвітній день мігруючих птахів
<i>12 травня</i>	День екологічної освіти
<i>15 травня</i>	Міжнародний день клімату
<i>22 травня</i>	Міжнародний день біологічного різноманіття
<i>24 травня</i>	Європейський день парків
<i>31 травня</i>	Всесвітній день проти куріння
<i>2 червня</i>	Міжнародний день очищення водоймищ
<i>5 червня</i>	Всесвітній день охорони оточуючого середовища
<i>8 червня</i>	Всесвітній день океанів
<i>17 червня</i>	Всесвітній день боротьби з опустелюваннями та посухою
<i>1 липня</i>	Міжнародний день собак
<i>4 липня</i>	Міжнародний день дельфінів-полонених

<i>6 липня</i>	Міжнародний день Дніпра
<i>26 липня</i>	Всесвітній день китів і дельфінів
<i>6 серпня</i>	Міжнародний день дії за заборону ядерної зброї
<i>Третя субота серпня</i>	Міжнародний день безпритульних тварин
<i>1 вересня</i>	День працівника охорони природи.
<i>8 вересня</i>	День пам'яті видів, винищених людиною
<i>11 вересня</i>	Всесвітній день журавля
<i>15 вересня</i>	День народження Всесвітнього фонду дикої природи
<i>16 вересня</i>	День працівників лісу
<i>20 вересня</i>	Міжнародний день охорони озонowego шару
<i>22 вересня</i>	Міжнародна ніч кажанів
<i>Третя субота вересня</i>	Міжнародний день без автомобілів
<i>26 вересня</i>	Початок Тижня Всесвітньої акції «Очистимо планету від сміття»
<i>Перша субота і неділя жовтня</i>	Всесвітній день моря
<i>2 жовтня</i>	Міжнародні дні спостереження за птахами
<i>4 жовтня</i>	Всесвітній день свійських тварин
<i>6 жовтня</i>	Всесвітній день захисту тварин
<i>8 жовтня</i>	Всесвітній день охорони місць існування
<i>9 жовтня</i>	Всесвітній день охорони місць проживання
<i>13 жовтня</i>	Міжнародний день із зменшення небезпеки стихійних лих
<i>24 жовтня</i>	Міжнародний день захисту від стихійних лих
<i>31 жовтня</i>	Міжнародний день без паперу
<i>6 листопада</i>	Міжнародний день Чорного моря
<i>9 листопада</i>	Міжнародний день попередження експлуатації оточуючого середовища під час війни та збройних конфліктів
<i>11 листопада</i>	Міжнародний день без'ядерних акцій
<i>24 листопада</i>	Міжнародний день енергозбереження
<i>3 грудня</i>	День моржа
<i>11 грудня</i>	Міжнародний день боротьби з пестицидами
	Міжнародний день гір

КОНСУЛЬТЦІЯ

**Екологоорієнтовна діяльність дитячих бібліотек
(в рамках Року фізичного здоров'я та екології)**

Укладач

ОСАДЧА Юлія Володимирівна

Літературний редактор: Кійко Н. М.

Комп'ютерна верстка: Кійко Н. М.

Підписано до друку 24. 10. 2013 р.
Зам. № 19. Тираж 75 прим.

Видавець та виготовлювач:

НБУ для дітей

Вул. Баумана, 60, м. Київ, 03190

Тел/факс. 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91

<http://www.chl.kiev.ua>

mail: lib@chl.kiev.ua

Вул. Баумана, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс: 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
[mail: lib@chl.kiev.ua](mailto:lib@chl.kiev.ua)